

Égettboros családnevek

Az égettbor szó első adatolása 1570-ből, a Borégető családnév azonban korábbról maradt ránk. A Borégető családnév egyértelműen pálinkafőző emberre (mesterre) utal. De a magyar Borégető családnévnek is vannak előzményei, mégpedig német nevek, pl. Weynbrwer ('borégető'). Bártfa város számadáskönyvében 1463-ban emlegetik az első Weynbrwer-t. A pálinkászat terjedésére utalhat, hogy 1466-ban Selmechányán az egyik polgárt Johann Schnapshanzel-nek hívták (talán Szeszkazán-ként fordíthatnánk).

Lássuk a magyar neveket! Ahogy a pálinkanevek (aqua vitae, crematum, vinum sublimatum, Branntwein stb.) esetében is történt, úgy a „pálinkás” családnevek is magyarosodtak.

A Régi magyar családnevek szótára a következő első adatokat hozza a magyar pálinkás családnevekre:

1524. Thoma Boregethew, 1525. Boregethew — és számos további adat. Mintha a 16. század egyik „divatneve” lett volna! Ráadásul további szinonim családnevek is születtek:

1634. Palinkás, illetve Pájinkás, Pályinkás stb.

1637. Egettboros Mihály

1677. Akvavitás

A családnevek jellege (német □ magyar), szinonimái, illetve azok sorrendje (Borégető — Égető — Pálinkás — Égettboros) jórészt tükrözi azt, amit eddig a szavak és az italféleségek megjelenéséről megállapítottunk. Egyedül az Akvavitás (1677) név lóg ki a sorból — korábbi logikánkat követve ennek hamarabb kellett volna megszületnie. Lehet, hogy meg is született, csak nem jegyezték fel. De az is lehet, hogy nem volt ilyen név, hanem csak később, a 17. században idegen hatásra keletkezett.

A családnevek nyilvánvalóan a köznévi szavak megszületése után alakulhattak ki, paradox módon mégis ezek maradtak fenn korábbról. A nyelvi adatok életét ismerve ez persze nem különlegesség. Az első följegyzések gyakorlati okokból születtek, a nevek pontos lejegyzése fontosabb, mint a közsavaké. Ráadásul ezek a feljegyzések mind idegen nyelvűek, a neveket, családneveket azonban az azonosíthatóság miatt magyarul kellett írni. Ezért maradtak fenn korábbról, az egyébként később születték nevek.

Balázs Géza